

BUITEN

25^E JAARGANG N^O. 21

ZATERDAG 23 MEI 1931

BLOESEMPRACHT TE GIETHOORN

Redactie: RO VAN OVEN en Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD:

BLOESEMPRACHT TE GIETHOORN (ILL.)	BLZ. 241
DE JONGE HORATIUS, DOOR RITA (9)	BLZ. 242
KOLTHOVEN (GEÏLL.), DOOR DR. FELIX RUTTEN	BLZ. 244—245
AAN HET COMOMEER. (III. DORPSLEVEN) (GEÏLL.), DOOR NINA J. DIJKSTRA	BLZ. 245—247
HOE IS HET HEELAL GEBOUWD? (III EEN BEZOEK AAN HET INWENDIGE DER ZON) (GEÏLL.), DOOR SIR JAMES JEANS	BLZ. 247—248
OUD-GRIEKSCH KINDERSPEL EN KINDERSPEEL- GOED (GEÏLL.), DOOR DR. M. TH. HILLEN	BLZ. 248—250
BERLIN „ZOO” 1931 (SLOT), (GEÏLL.), DOOR SIEG- FRIED VAN PRAAG	BLZ. 249—251
DE „NUSTEKOOK”, DOOR F. W. DRIJVER	BLZ. 251—252
TABOR (GEÏLL.), DOOR W. VALK	BLZ. 252
WENKEN VOOR TUINBEPLANTING (DE DONKERE TUIN), DOOR B.	BLZ. 252

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te adreſseeren aan Scheltema & Holkema's Boekhandel en Uitgevers-Mij. N.V., Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie van het Weekblad Buiten” of „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam- en adresvermelding verzocht, ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Nieuw verschenen nummers 25 cts., oudere 50 cts.

DE JONGE HORATIUS

9) DOOR RITA

ZOO praatten ze zachtjes en kalmeerend door. „Ik kan geen geleerde of knappe dingen zeggen”, fluisterde zij. „Hoe vaak heb ik niet gewenscht knap te zijn, terwille van jou! Maar toen ik een meisje was, heeft niemand de moeite genomen, mij wat te leren. Toen vond men het niet noodig, dat een vrouw wijs of geleerd was. Het eenige wat wij moesten kennen, was een huishouding besturen en kinderen groot brengen. En eens, mijn jongen, als je volwassen bent en even geleerd als je lieve vader, zal je misschien ook zoo'n meisje tot vrouw zoeken, en haar het geluk laten vinden in de liefde voor jou, zooals hij en ik het onze gevonden hebben. Want ik denk vaak, Horace, dat, als de wereld maar iets beter wordt door een kind, dat wij hebben ter wereld gebracht, of door een man, dien wij hebben liefgehad, wij ons bestaan hiermede hebben gerechtvaardigd

„God is zeer goed voor mij geweest”, vervolgde zij. „Een knappe man en een knappe zoon. Niet veel vrouwen zijn zoo gezegend”.

Hij lichtte zijn hoofd op en kustte haar. Het was voor het eerst in jaren, dat hij haar uit eigen, vrije beweging liefkoosde. Als de meeste jongens, had hij kussen een dwaze vorm van genegenheidsbetoon gevonden, alleen geschikt voor meisjes.

Geen van beiden had bemerkt, dat de deur zachtjes was geopend; zij hadden geen van beiden de opmerkelijke gestalte gezien, die keek naar het liefelijk tooneel en luisterde naar de eenvoudige woorden. Even stil als zij geopend was, werd de deur weer gesloten.

De Professor liep langzaam naar zijn studeer-vertrek terug, zijn gezicht was ernstig als steeds, maar er glom een zacht licht in zijn oogen — het licht van een nieuw-ontwaakte belangstelling in de menschheid.

„Ja”, zei hij, „ik geloof in moeders”.

TWEEDE BOEK

HOOFDSTUK I

WANHOOP

Intusschen had men de oorzaak van al dit leed bijna vergeten, ofschoon de tragedie door haar vreeselijk diep gevoeld werd. Toen zij de krimpde gestalte zag liggen en dien vreeselijken kreet hoorde, die nog erger leed voorspelde, had zij zich teruggetrokken in den donkersten hoek van de kamer, overstelpt door de grootte van haar misdaad. Toen de zuster den jongen in haar armen wegdroeg, ging zij rechttop staan en staarde willoos voor zich uit.

„Blind”. Dat was alles wat zij had gehoord. De stilte zelf deed dat woord telkens weer in haar ooren klinken. Blind — en dat door haar schuld! Haar toorn, haar wraakplannen, alles was nu vergeten. Die eene, vreeselijke ramp had haar van haar bezinning beroofd.

Koud, verstomd, met droge oogen stond zij daar en haar verdoofd brein gaf geen antwoord op de stille, hartstochtelijke vraag: „Wat heb ik gedaan?” Was het waar? Was het werkelijk gebeurd? Had haar dwaas wraakplan het eenige wezen op aarde getroffen, dat zij beminde met al de ongebreidelde liefde van haar wilde ziel?

De stilte woog als een graf op haar; haar wijd-starende oogen keken in het rond en zagen in ieder bekend voorwerp een beeld van eeuwige veroordeeling.

Zij zou hem nooit weer zien. Zij zou het eindeloze verwijt van die blinde oogen, van dat misvormde gelaat niet kunnen verdragen. Die gedachte deed het bloed weer door haar aderen stroomen. Wild wierp zij haar armen omhoog en ijde naar het venster. Het volgende oogenblik rende zij door de lanen van den bekenden tuin, over glanzende weiden en over stoffige wegen. Heel haar wezen volgde een enkelen aandrang — ver weg te zijn van het gezicht of het geluid van haar onschuldig slachtoffer.

Was 't het toeval, dat haar voet leidde naar het bosch, waar zij de ingeving voor haar wraak had gekregen? Zij wist het zelf niet; maar daar kwam zij tenslotte terecht en viel er hijgend neer, als een vleugellam vogeltje, welks levensvlucht beëindigd was.

Haar hart sloeg alsof het moest barsten; de aderen stonden als koorden op haar voorhoofd. Al haar kinderlijke schoonheid was verdwenen. Het was droevig, de groote, diepe ellende te zien, die daarop geschreven stond toen zij haar gezicht ophief naar den eenigen God, dien zij kende: de natuur.

De goedige boomen suisden boven haar hoofd. De schemering omgaf haar als een gordijn. Van tijd tot tijd snikte zij wild, maar de tranen weigerden te komen.

„O, Horry, vergeef mij, vergeef mij; maar dat zal je niet, ik weet, dat je het niet zult doen. O, nooit meer te zien — altijd zwarte duisternis — altijd, altijd nacht!”

Zij drukte haar gloeiende handjes vast tegen haar oogen, om zich daardoor een voorstelling te maken van de marteling van zulk een hopeloze duisternis.

„Het zou beter zijn te sterven”, kermde zij, „te sterven als moesje. O, waarom heeft hij mij ooit gevonden? Waarom was hij zoo goed voor mij?”

Geestelijke en lichamelijke pijn streden in haar, terwijl zij lag te kruipen onder de donkere, onbewegelijke boomen.

Er is geen verdriet zoo hopeloos als het verdriet van de jeugd, want zij kent de lessen van den tijd nog niet. Het gevoel van ellende van het oogenblik overschaduwt alles, ontnemt aan het leven wat er mooi en goed in is, doodt alle hoop en ziet slechts eindeloze wanhoop voor zich.

Zoo lag ze daar, terwijl de duisternis viel, de sterren begonnen te schitteren en de uilen krasten. Zij lag er tot haar snikken wegstierven en een gedachte zich vastzette in haar geest — een gedachte, tragisch als haar aard, wanhopig als haar berouw, onberedeneerd als haar jong, hartstochtelijk leven.

Haar verbeelding speelde er mede tot zij alle verschrikking had verloren, tot zij haar voorkwam als een droom van vrede, haar door den Engel der Vergelding ingegeven. Zij lichtte haar gelaat op naar het mysterie van de glinsterende sterren en van den onbewolkten hemel. Men had haar gezegd dat God daar leefde — de God, die haar had geschapen en in deze wreede wereld had geplaatst, waar de wil en de plicht steeds met elkaar in strijd waren.

Zij wankelde omhoog en keek naar het smalle voetpad,

dat zij zoo goed kende — het pad, dat leidde naar den diepen, donkeren plas.

Als een echt natuurkind had zij den ganschen rijkdom van haar liefde aan één enkel wezen geschonken. Nu zag zij in zichzelf de vernietigster van dat wezen. Verder gingen haar gedachten niet. Het doel, het nut, de schoonheid van het leven was daarmede aan zijn einde gekomen; voor haar had de wereld hiermede opgehouden te bestaan. Hij zou haar nooit willen weerzien; zelfs zijn stem zou voor haar een einde-loos verwijt zijn!

Met een plotselinge beweging hief zij het hoofd op, wierp haar lange lokken achterover en vloog snel en recht als een vogel op den diepen plas af, welks water onbewegelijk lag onder de schaduw der boomen.

Één oogenblik keek zij op naar den helderen hemel; één oogenblik stond ze onbewegelijk op den rand; één oogenblik — toen hief zij haar armen op, stortte zich in den plas en viel zwaar als een steen in het diepe, stille water.

Een kreet klonk door het woud — de verschrikte kreet van een man. Hij had de ijpende gestalte gezien, de schittering van een rood lint. En hij was ze snel gevolgd.

Het donkere water sloot zich; de steeds wijder wordende cirkels bereikten den oever, waarop hij stond; zijn scherpe oogen hadden de plaats gezien en snel wierp hij zijn zware kleeren af en zwom er heen. Het scheen lang te duren, eer zij weer boven kwam, maar tenslotte zag hij haar en enkele snelle slagen brachten hem aan haar zijde. Met een hand greep hij haar bij haar kleeren, zoo, dat haar hoofd boven water bleef en zwom haastig terug.

Zij was bewusteloos en hij deed zijn best, om haar weer bij te brengen. Toen zij tenslotte de oogen opende, schrok hij door de woede en angst, die daaruit spraken. Zij rukte zich los en als hij niet vlug tusschenbeide was gekomen, zou zij zich opnieuw in het water hebben geworpen.

„Laat me los!” kermde zij, met hem vechtend als een wilde kat. „Laat me los, zeg ik je! Ik wil sterven. Waarom hebt u mij er uit gehaald? Ik haat U!”

„Dat weet ik”, zei hij kalm. „Maar daarom sta ik toch niet toe, dat je je verdrinkt. Wat ben je toch een klein, dwaas meisje! Komaan, het is tijd, dat wij beiden droge kleeren aan krijgen en ik zal voor jou zorgen. Je hoeft niet te vechten; ik ben wat sterker dan jij”.

Zij hield plotseling op; zij voelde, dat haar pogingen vruchteloos waren. Hij hield haar met één hand stevig vast, terwijl hij een jas om haar doorweekte kleeren sloeg. Toen dwong hij haar snel te loopen en zoo renden zij het smalle pad af en kwamen uit op een onbebouwd stuk land en tenslotte aan een klein huisje, dat hij vroeger al had opgemerkt.

Hier vertelde hij, dat zij bij ongeluk in het water was gevallen en vroeg verlot zich voor het vuur te drogen. Het huisje behoorde aan een arbeider, die er woonde met zijn moeder, een vriendelijke vrouw van ongeveer 60 jaar.

Zij gaf hem dadelijk het gevraagde verlot, maar drong er op aan het kind te ontkleeden en het in haar eigen bed te leggen.

Hoe vreemd dit ook schijne, Mehatabel liet alles met zich doen met een zachtheid, die men niet van haar zou hebben verwacht. Inderdaad was zij volkomen uitgeput door al wat zij had ondergaan.

Nauwelijks was zij gedroogd en warm gewreven, of ze viel in een diepen slaap en David Lawrence vond, dat het beste zou zijn, haar te laten waar zij was. Hij beloofde de oude vrouw ruim voor haar gastvrijheid, verzocht haar het kind dien nacht bij zich te houden en beloofde, dat hij haar den volgenden ochtend vroeg zou komen halen.

Toen ging hij naar huis, peinzend over de vraag, waarom hij juist dien avond die richting had ingeslagen. Nooit tevoren had hij dit gedaan. En hij dacht, dat hij nooit zou verlangen het weder te doen.

De gedachte aan die kinderlijke poging tot zelfmoord, joeg hem angst in. Het gezicht van dat bleeke, wanhopige gelaat en die kleine gestalte, die zich met zulk een wanhopige vastberadenheid in den diepen plas had geworpen, vervolgdde hem steeds.

Toen hij in het huis kwam, vertelde hij niets van het gebeurde. Hij hoorde dat Horace rustig sliep en dat zijn moeder haar bed naar zijn kamer had laten brengen. Niemand scheen aan het zwerfstertje te denken; niemand was ongerust om haar lange afwezigheid.

Hij liet de zuster bij zich komen en vertelde, dat hij het

kind ver van huis had gevonden; ze was te vermoeid en te uitgeput om terug te loopen en hij had haar tot den volgenden morgen veilig in andere handen gelaten.

„Voor mijn part mag ze wegblijven, mijnheer”, riep zuster Doldrum uit. „Een bron van kwaad, dat is zij. Ik wou dat mijn lieve jongen haar nooit hier had gebracht. Ik zei altijd wel, dat het hem nog eens zou berouwen. Men moet zich nooit met dat zigeunervolk inlaten. Ik heb wel eens gehoord, dat zij het Caïn's teeken op het voorhoofd dragen en ik geloof het vast. Als dat kind driftig is, zou ze er niets in zien om U te vermoorden!”

HOOFDSTUK II

SLACHTOFFER VAN HAAR EIGEN WRAAK

Al heel vroeg den volgenden ochtend ging David Lawrence naar de arbeiderswoning. Het leek waarschijnlijk, dat de wensch van de zuster, dat het kind nooit meer terug zou komen, in vervulling zou gaan, want hij hoorde, dat zij hevige koorts had en ellendig lag te ijlen.

Met andere woorden, de opwinding en de schok hadden hun natuurlijk gevolg gehad. Zij had hoge koorts. Het was onmogelijk haar nu te vervoeren. Hij kon de oude vrouw slechts verzoeken haar te willen verplegen en hij beloofde spoedig den dokter te sturen.

In Heideveld klonken de tijdingen beter. Horace had een rustigen nacht doorgebracht en de dokter zei, dat zijn oogen goed vooruit gingen. Maar hij moest nog volkomen rust hebben. Mrs. Wilberforce moest zich telkens geweld aandoen, als zij zijn oogen moest indruppelen.

Voor moeder en zoon was dit voortdurend een inspanning van de ergste soort. Telkens als de doek werd weggenomen, was het gezicht van die arme, verkleurde, met bloed doorloopen oogen in staat haar te doen bezwijmen; toch was haar hand vast en haar aanraking zoo zacht, alsof het haar geen inspanning kostte.

David Lawrence had zijn hulp aangeboden, maar de jongen wou niet, dat iemand anders hem aanraakte dan zijn moeder.

Mrs. Wilberforce voelde zich beloond voor haar vroegere onzelfzuchtigheid. In deze uren van pijn en hulpeloosheid behoorde haar jongen haar geheel toe. Al de tact, al het begrip, al het geduld van haar moederlijke liefde stonden hem ten dienste; een bron, die zijn zwaarste eischen niet zouden kunnen uitputten.

De ziekte van Mehatabel trok de jongen zich erg aan.

„Ik wist wel, dat zij er spijt van zou hebben”, zei hij. „Ik hoop, dat zij het zich niet te erg heeft aangetrokken. Zoudt U niet eens naar haar toe kunnen gaan, moeder, en haar zeggen, dat zij zich niet ongerust behoeft te maken — dat ik niet blind zal worden. U weet niet half, hoe veel zij van mij houdt!”

Mrs. Wilberforce, die nog niet zoo dadelijk bereid was alles te vergeven, beloofde het kind te gaan opzoeken, als haar zoon haar zorgen niet meer noodig had. Zij verzekerde hem, dat zij in goede handen was en dat er goed voor haar werd gezorgd.

„Ik denk, dat ze is weggelopen, omdat ze begreep, dat U allemaal boos op haar zoudt zijn”, vervolgde de jongen. „Maar zou ze daardoor ziek zijn geworden, moeder?”

„Mr. Lawrence zegt, dat het koorts is”, antwoordde zij. „Maar maak je om haar niet ongerust, mijn jongen. Als je dat verlangt, zal ze terugkomen, als je weer beter bent”.

Tevreden gesteld door die belofte, verdroeg hij geduldig de verbonden oogen, de donkere kamer, de ledigheid en de hulpeloosheid, die hij in zoo'n langen tijd niet had gekend”.

Van tijd tot tijd bezocht David Lawrence of zijn vader hem, maar boeken bleven strikt verboden en zelfs Dick werd niet bij hem toegelaten.

De afwezigheid van zijn schoolmakker, maar meer nog het feit, dat nu alle aandacht tijdens de lesuren aan hem was gewijd, hinderde dien knaap zeer. Hij dorst niet wegblijven, omdat hij zeer goed wist, dat Mr. Lawrence hem dan zou komen halen. Er stond dus niets anders op, dan zich in te spannen en zijn aangeboren luiheid te overwinnen.

David Lawrence had hem verteld van Mehatabel's vreemde poging tot zelfmoord. Dit gaf hem een groot ontzag voor dit vreemdsoortige schepseltje.

„U moet weten”, zei hij tot zijn leeraar, „dat zij Horace aanbidt. Maar wat een moed in zoo'n klein wezentje!”

(Wordt vervolgd)

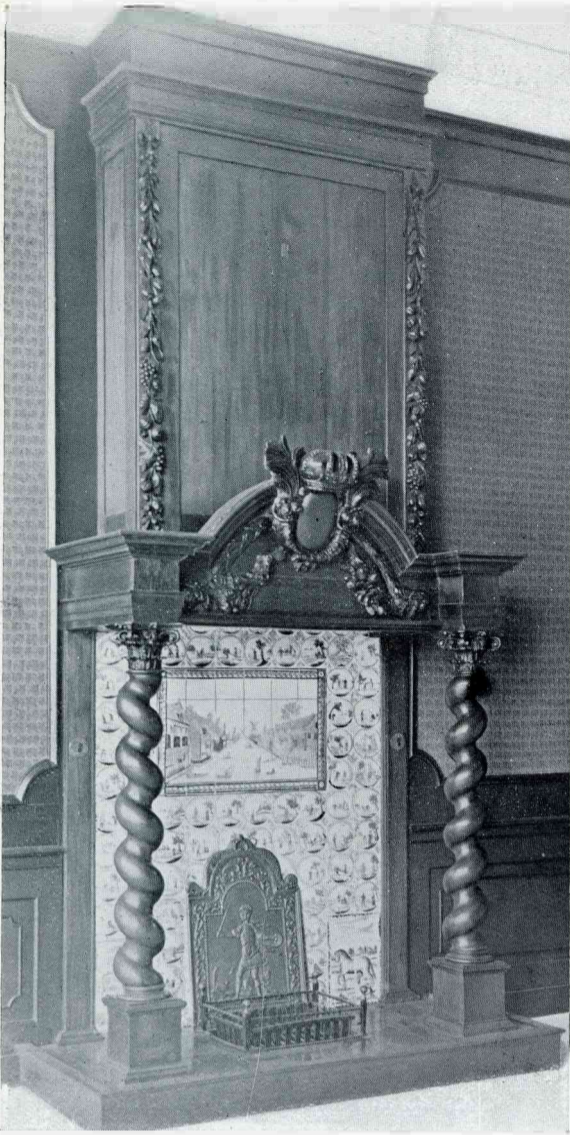

KOLTHOVEN. VOORGEVEL

KOLTHOVEN

WIE zal de schilderachtigheid ontkennen van onze modernen villabouw? Misschien was het juist voor onze tijd weggelegd, om de volledige harmonie te vinden, die er zijn kan tusschen een rijke woning en een onbesnoeide natuur: het roode baksteen-huis met rieten dak, klein bevensterd en onregelmatig, in een groene schaduw van berken en een blauwe schaduw van dennen. De villa-stijl die terugwees op de poëzie van de herdershut en de intimiteit van de laaggezolderde boerenhuizing! Zoo heeft elke tijd zijn eigen smaak en zijn eigen schoonheid. Maar wanneer de rijke menschen weer hutten bouwen, en het woord „tuindorp” komt te staan voor een nieuw ideaal, dan wordt ons het karakter der verleden perioden mede weer beter bewust en komen wij wellicht gemakkelijker tot de juiste waardeering van wat als afgedaan achter ons ligt. Het heerenhuis. Dat was geen kasteel! Want om van een kasteel te kunnen spreken, moeten er torens en poorten zijn. Daar veronderstelt men monumentaliteit. Het was ook geen burgermanswoning, ingericht tot eenig bedrijf. Neen, het heerenhuis was de woning van den gezeten bezitter, kleinen adel, gepensioneerden ambtenaar of rentenier, „heer” van het dorp of sieraad van het stadje waar hij woonde, met zijn prijslijst van verdiensten, — die zich terugtrok in de stilte en de rust, deftig en welgedaan, en oogenschijnlijk boven de beslommingen van een moeizaam leven uit. En zooals van de bewoners van dat heerenhuis al een zekere waardigheid uitstraalde, zoo was het ook iets van diezelfde waardigheid, die het heerenhuis zijn karakter gaf: het had stijl. Hetgeen heden nog den diepen indruk op ons maakt bij die oude heerenhuizen, is juist hun stijlschoonheid. De menschen dier dagen hebben de deftigheid, waarom wij nu misschien een beetje lachen, maar die hun heilige ernst was, krachtig en kernachtig daarin weten uit te drukken. Het geslacht dat voorbijging, liet zijn sporen achter in zijn architectuur, en zijn herinneringen leven voort, met de gevels dier oude

huizen, die hun frontons weerspiegelen in een stille stadsgracht, of hun daklijsten beuren onder de breede beukenkronen van een droomend park. Zooals zij er staan voor een heel tijdperk, drukken zij het karakter uit van méér dan één geslacht. En juist om hetgeen zij van deze verdwenen geslachten meedeelen door hun edel voorkomen, hun krachtige, sprekende lijnen, hun harmonische gebondenheid, ontroeren zij ons, die leven met zoo heel andere gedachten, zoo heel verscheiden idealen. Wat is er weinig aan te zien, aan deze heerenhuizen der XVIIIe eeuw. Soms niet eens een detail. Het in het oog springende is meestal hun strakheid. Maar zij zijn vol karakter. De verhoudingen zijn daarbij alles. De lijnen en vlakken spreken. Er is daarin dan zuiver afgestemde melodie. Dat sprekende, maar onzegbare, wat stijl is. Zóó deze gevel van het heerenhuis van Kolthoven. En welk een voldoening schenkt het ons, nageslacht, om in dit vaderlandsch prentenboek der oude gevels en klassieke stijlwerken, na te speuren en op te sporen, hoe het geslacht van het verleden dat ze bouwde, daarbij zich zélf weergaf, en aan een stijl, uit het buitenland nagevolgd, een persoonlijke stempel gaf. Ook in deze vreemde vormen drukten zij per slot zich zelve uit, wanneer zij ze toepasten. Zij legden er zelfs hun eigen nationaliteit in. Dit Kolthoven behoort ongetwijfeld tot de rococo-soort. De rondende uitbouw spreekt er van. Ook de ornamenten van de dakvensters, en de gezwaaide lijn van de borstwering langs de trappen van het kleine terras. Maar hoe Nederlandsch is dit rococo! Ons volk houdt van geen roerige drukten. Wij zijn bezadigde menschen en in de XVIIIe eeuw hechtte men aan deze souvereine bezadigheid zeker nog heel wat méér waarde, dan nu. Zoo werd de roerige stijl van den pruikentijd hier te lande gefatsoeneerd, besnoeid en ontdaan van zijn al te dolle ranken en krullen, gezuiverd van zijn dartele luchthartigheid en tot een meer passende deftigheid verstrakt. Men liet die levendigheid nog wel weer gelden voor het ornament en het

KOLTHOVEN. SCHOORSTEEN IN EEN DER BOVENKAMERS

rond de open schouw. Buiten om het huisje giert de wind en er knettert hagel tegen de ruiten. ☼ Magdalena brengt thee en grappige kogelronde koekjes, die zij zelf gebakken heeft en dan begint mijn gastvrouw te vertellen . . . ☼ Mijn gastvrouw, die reeds lange jaren in Italië woont en de taal vloeiend spreekt, heeft veel vrienden gemaakt hier en elders en zoo weet zij veel te verhalen omtrent leefwijze, gewoonten en karaktertrekken der eenvoudige bevolking. ☼ De vrouw heeft over 't algemeen een hard leven in dit land, zegt mijn gastvrouw. Zij is dan ook vroeg oud en afgeleefd. De mannen zijn (natuurlijk met uitzonderingen) veeleischend en jaloersch van aard en de vrouw doet veelal het leeuwendeel van het werk. Vrouwen en meisjes dragen de zwaarste lasten in de lange puntmanden op den rug, als: natte wasch, brandhout van de bergen, een varken voor de markt. Eens zag ik een paar mannen bezig met het ompspitten van een hoekje grond, tegen den bergwand gelegen. Een vrouw kwam geregeld een mand met mest op den rug aandragen, die dan op het land werd omgekeerd. En dat ging den geheelen middag zoo door. ☼ De huizen zijn ook zeer onpractisch, ongeriefelijk en koud in den winter. Zoo wonen er b.v. beneden aan 't meer een paar Engelsche dames, die bij koud weer eenvoudig te bed gaan, de eenige manier om in huis warm te blijven. ☼ Ook is er nergens in de huizen water. Alle water moet gehaald worden aan de dorpsfontein, een flink eind van huis soms. Overal in de donkere keukens ziet men dan ook de blankgeschuurde roodkoperen waterremmers hangen en als men door de dorpjes wandelt komt men gewoonlijk een waterdragend vrouwtje tegen of men treft er een groepje bij de dorpskraan aan. Aan de groote steenen dorpswaschbakken of aan een nabijzijnd riviertje vindt men geregeld vrouwtjes aan de wasch. ☼ De Italiaansche huisvrouw houdt er geen Hollandsche waschtobbe of een Maandagsche waschdag op na. Haar waschteil is veelal het wijde meer en op elken willekeurigen weekdag kan men haar daar bezig vinden. ☼ De donkere en kille huizen maken ook, dat de bewoners op straat hun toevlucht zoeken. In nauwe straatjes en stegen kan men den eenvoudigen handwerker vóór zijn deur aan den arbeid vinden. De schoenmaker zoolt er zijn laarsjes, de paraplu maker repareert er zon- of regenscherm. Niet zelden treft men op een deurdrempel een man neergehurkt, die, een bord met eten op de knie, er zijn warmen maaltijd verorbert. ☼ Vertel nu nog iets over de jaloersche mannen, vraag ik. ☼ O, zegt mijn gastvrouw, dat is heel erg hier. De mannen zijn niet enkel jaloersch wat hun vrouwen, maar ook wat hun dochters betreft. De

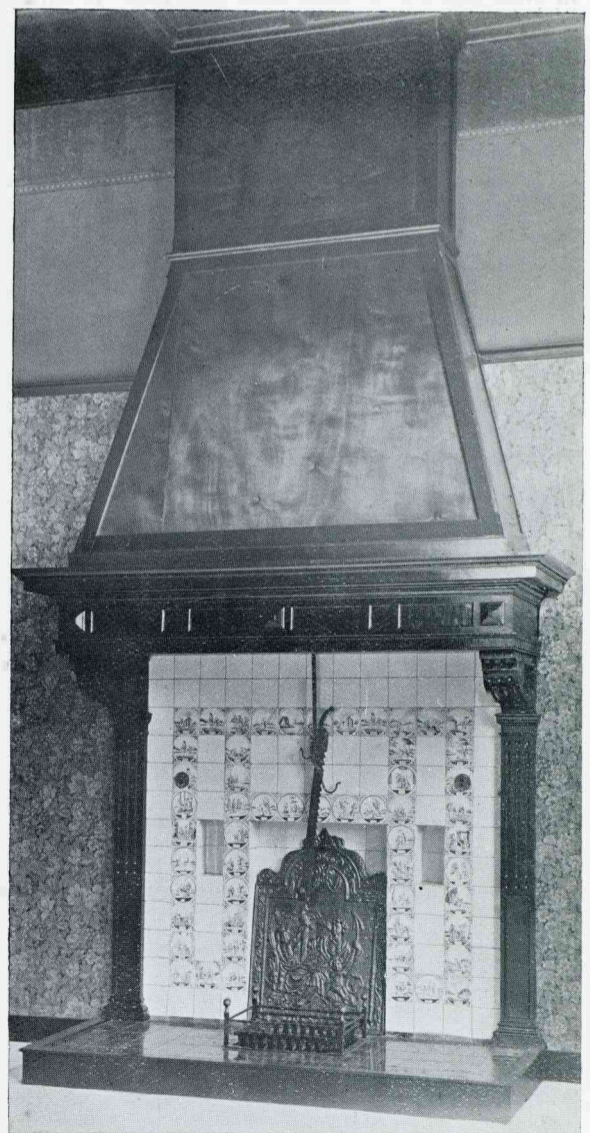
interieur, — zie den schoorsteen in een der bovenkamers — maar bracht het geheel, vooral waar het de straat gold, meer in overeenstemming met de waardige bezadigheid van den „Weledelgestrengen” eigenaar. ☼ Zoo is wat ons ontroert in dit oude van stad en land, voor zoover het mooi en karaktervol mag heeten, de zuivere harmonie van den vorm en de aangepaste uitdrukking van een tijdgeest, van een eeuw, die voorbijging. ☼ Het is wel eigenaardig, dat in den tijd van nu, die voor een later geslacht een tijd van kistenstijl zal heeten om zijn goedkoope gladheid en zijn praktische strakheid, de belangstelling voor het rococo, dat daarvan de absolute tegenstelling is, en de aandacht voor den zwierigen schelpenstijl van het Fransche koningschap als met den dag toeneemt — niet in de meubelzaak maar in den boekwinkel. ☼ Wij zijn er van onze jeugd af aan gewend, om glimlachend de schouders op te halen voor deze eeuw der pruiken en kunstmatige schoonheidsvlekjes, en heel haar grandezza in brokaat en zijde, haar herdersspelen en haar frivoliteit, haar gepoederde parodie der Oudheid en haar huisbakken wetenschap, en heel haar doctrina aequivoca: Gold die eeuw niet als een narrenschip, voor hen die het gewaad verwisselden met hetgeen dat gewaad omhulde? Maar de bast is iets anders dan de pit. ☼ De romantiek is afgesleten; de Oudheid blijkt altijd een broze waar. En toch moet altijd weer een stuk verleden „mode” zijn voor de beau monde. Is het daaraan te danken dat men in de laatste jaren vindt, dat de comtesse Rococo toch eigenlijk een heel respectabele persoonlijkheid geweest is? ☼ Een sinx der wereldgeschiedenis werd zij geheeten, en het kon moeilijk iemand anders dan een Duitscher zijn, om dien naam te vinden. Half kamp, half contemplatie, deels mystiek en deels materialisme, half jonkvrouw en half leeuw, en niets heelemaal: dat is de XVIIIe eeuw, volgens den Duitschen romanschrijver Brachvogel. Het lijkt wel een beetje raadselopgave — naast de rustige, bezonken schoonheid van den witten rococo-gevel van het Geldersch Kolthoven. Maar dit is dan ook . . . Nederlandsche rococo.

DR. FELIX RUTTEN

AAN HET COMOMEER

III. DORPSLEVEN

ER komen ook enkele koude dagen, dagen met regen, mist en zelfs sneeuwstormen. ☼ Nu moet er een vuur gemaakt worden, maar droog hout is moeilijk van de boeren los te krijgen en kolen zijn slecht en duur. Met veel moeite krijgt mijn gastvrouw evenwel wat behoorlijk brandhout en nu vlamt er weldra een vroolijk houtvuur en wij installeeren ons

KOLTHOVEN. SCHOORSTEEN IN EEN DER BENEDENKAMERS

volwassen meisjes hebben dikwijls geen leven thuis, daar vader hun gangen argwanend bespiedt. Vaak trouwen zij maar jong om van den vaderlijken dwang bevrijd te worden. Maar dan komen zij onder de tyrannie van den echtgenoot, die soms nog erger is. Vele vrouwen mogen niet uitgaan zonder toestemming van hun heer gemaal. En als zij het toch doen volgen er hevige scènes. Gediensstige burens en kennissen helpen gaarne mede om het vuurtje aan te stoken . . . En dan vertelt mijn gastvrouw van enkele drama's, die zij met eigen oogen heeft zien afspelen . . . Als dan eindelijk Magdalena binnenkomt om de tafel voor het avondeten te leggen, zitten we nog steeds bij het vlammeend haardvuur te vertellen . . . Het is wonderlijk hoeveel heerlijke gerechten Magdalena dagelijks uit het poppenkeukentje te voorschijn tooverd, alle goed en smakelijk toe bereid. „De Italiaansche meisjes en vrouwen kunnen bijna alle uitstekend koken”, zegt mijn gastvrouw, „het is hun als het ware aangeboren. Misschien komt het ook omdat de mannen lastig en veel-eischend zijn wat het eten betreft. Zelfs heel eenvoudige menschen eten goed in dit land. De Italiaansche huisvrouw heeft een natuurlijk begrip van de waarde der verschillende voedingsmiddelen, zij gebruikt veel groenten en vruchten en houdt van variatie”. Mijn gastvrouw heeft er plezier in om mij de typisch Italiaansche gerechten voor te zetten. Zoo krijgen we den eenen dag risotto, den volgende dag spaghetti en weer een anderen dag polenta. Polenta, gemaakt van fijngemalen maïs is wel dé echte Italiaansche volksvoeding en wordt in de eenvoudige gezinnen dagelijks gegeten bij andere gerechten. „Zou je eens willen zien hoe men hier in het dorp de polenta maakt?” vraagt mijn gastvrouw. Natuurlijk wil ik dit erg graag en zoo wordt er dan met Magdalena afgesproken dat wij den volgende dag, in haar moeders huis, polenta zullen zien klaarmaken . . . Magdalena's woning ligt aan den buitenkant van het dorp. Wat een voorrecht is, want hier is er tenminste uitzicht en ook een stukje grond, dat Magdalena's vader bebouwt. Maar het huis is, hoewel ruim, even donker en hol als de meeste dorpshuizen hier. Door de open deur gaan we de keuken, tevens woonvertrek, binnen. Een gebogen vrouwtje in 't zwart, Magdalena's moeder, heet ons welkom en biedt ons een stoel aan. Maar wij verkiezen de lage houten zitbankjes in de diepe schouw, dicht bij het vlammeend open houtvuur, dat de donkere keuken vroolijk verlicht. Het is een hoog vierkant vertrek met zwart bewalmde muren en steenen vloer. Aan de duistere zoldering hangen bossen maïs te drogen en in een hoek van de kamer bij één der kleine raampjes zit Magdalena's vader en vlecht manden. In de schouw, aan

een stevigen ketting, hangt een zwart-ijzeren pan boven 't vuur. De pan waarin de polenta gekookt zal worden. Nu volgt er een typisch tooneeltje. Het oude moedertje komt met een kom goudgele gemalen maïs aandragen, die zij in

het kokende water strooit. Dan komt de vader uit zijn hoekje te voorschijn met een stevigen boomtak, waarvan de bast tot op de helft is afgetrokken. De gladde kant van den stok gaat in de pan en dient als potlepel. Het is de taak van den man om de polenta te roeren. Voor vrouwen is dit werk te zwaar. Gezeten op een houten bank bij het vuur, de vuile hemdsmouwen hoog opgestroopt, een slappen vilthoed nonchalant achter op het hoofd, het behaarde gezicht met de borstelige wenkbrauwen fantastisch verlicht door het flikkerende haardvuur, roert Magdalena's vader de dikke oranje brei in den pot om en om, terwijl hoog-opvlammende vuurtongetjes om de laag boven het vuur hangende pan spelen. De man, die pruint, spuwt telkens naast zich op den grond en ik vrees het ergste voor de polenta. Maar het loopt goed af. De pap wordt dikker en dikker en steeds moeizamer gaat de stok door de borrelende massa. Dan komt het moedertje en legt een rond matje op de tafel neer. De pot wordt van het vuur genomen en zoo maar pardoes boven het matje omgekeerd. Een groote, ronde, oranje pudding ligt dampend op tafel. Met een dun

Foto N. J. Dijkstra

AAN HET COMOMEER. VROUWTJE
MET EEN ZWAREN LAST

touwtje wordt de smeeige koek in lange reepen gesneden. De man neemt direct een groot stuk in de hand, doopt het in wat droge geraspte kaas en gaat er mede bij het vuur zitten. Het vrouwtje wikkelt eenige reepen in een stuk papier. Voor de dames om mede naar huis te nemen. Wij bedanken en nemen dan hartelijk afscheid van de vriendelijke oudjes, met de belofte nog eens terug te komen. Dien middag zet Magdalena met een verheugd gezicht een schaal goudgele polentabrokken op tafel. We gaan ook nog naar de kleine dorpskapel. Deze is aan de zorgen van Pierina toevertrouwd, die ook den sleutel bewaart. Met haar zuster Bianca bewoont zij een deftig dorps-huis, twee ongehuwde bejaarde vrouwen. Pierina, de oudere zuster, regeert huis en hof en ook eigenlijk het dorp. In de kapel verzorgt zij het altaar, de kaarsen en al de kleine olielampjes, die het kerkje bij avond verlichten. Zij heeft ook de zorg voor de priestergewaden. In een klein, bedompt zijvertreke laat zij ons een heel oud kabinet met een groot aantal ondiepe schuifladen zien. In iedere lade is een gewaad van verschillende kleur met toebehooren geborgen. Vol devotie strijken Pierina's knokkelige werkhanden over de kostbare stoffen. Er is ook een lade met kleeden voor het altaar. Pierina toont ons een wit linnen, geheel met graanschoven en druiventrossen geborduurd kleed, dat kortgeleden aan de kapel geschonken is. Dit kleed, zegt zij ons, was oorspronkelijk een laken, behoorende tot het huwelijksuitzet van een der dorpsgenooten. De meisjes hier maken n.l. allen reeds vroeg hun eigen uitzet, voor er nog van trouwen sprake is. Eén van de lakens en een stel sloopen wordt geheel met een of ander fraai motief bewerkt. Soms zijn het rijpe korenaren, dan weer een zware druiventros of ook wel een groep engelen. Deze kostbare stukken worden maar éénmaal, bij het huwelijk, gebruikt en dan daarna niet weer. Later worden zij soms voor andere doeleinden bestemd, zooals dit altaarkleed in de kapel. Mijn gastvrouw zag eens een processie in een klein Italiaansch stadje. Uit al de ramen van de huizen hingen er die geborduurde huwelijkslakens te wapperen en oude, vuile mannetjes zag zij er vol toewijding roode roosjes ter versiering op spelden. Nog een bezoek brengen we aan Magdalena's woning. Dan laat zij ons het verdere huis zien, de groote, holle, keurig ingerichte slaapkamers, de tochtige trappen en gangen. Vol trots toont zij ons ook het uitzet dat zij bezig is voor zichzelf te maken. Veel ondergoed van zachte stof met fijn borduurwerk en mooie kant, zooals alle dorpsmeisjes hier dragen. Ook de groote ronde aschpan, die 's winters de bedden verwarmt, zien we er. Van bruin koper is hij, met een gaatjes-deksel. Gevuld met gloeiende asch gaat deze

Foto N. J. Dijkstra

HET COMOMEER ALS WASCHTEIL

pan tusschen een soort houten stellage (anders schroeien de lakens) in de bedden. Een gewone kruik helpt in deze koude, vochtige huizen niet voldoende. ☼ Op deze en meer bezoeken neemt mijn gastvrouw mij mede, wanneer de zon achter de wolken kruipt en het weer een verren tocht niet toelaat. Overal waar we komen worden we gastvrij en als vrienden ontvangen. ☼ En zoo zijn de donkere dagen in het zonnige land licht van prettig gebeuren.

NINA J. DIJKSTRA

Hoe is het heelal gebouwd?

III. EEN BEZOEK AAN HET INWENDIGE DER ZON.

NOG steeds wachten we op den schok, we wachten al maar en nog komt hij niet. Nu hebben we honderden, duizenden, ja honderdduizenden mijlen in het inwendige der zon afgelegd, en nog komen we aan geen vaste oppervlakte. Langzamerhand dringt het tot ons door wat er gebeurd is. We bevinden ons reeds diep in het inwendige der zon — en we vinden geen vaste substantie! Het is hier tē warm, dan dat er eenige substantie in vasten of vloeibaren vorm zou kunnen bestaan; alles is verdampt. Op de aarde en de planeten is er een scherpe overgang tusschen atmosfeer en vaste substantie; op de zon, en de sterren in het algemeen, bestaat er zulk een plotselinge overgang niet. De atmosfeer gaat geleidelijk over in de substantie, waaruit

Foto N. J. Dijkstra

AAN HET COMOMEER. BIJ DE DORPSBRON

de ster voor het grootste deel bestaat, die van dezelfde soort stof als haar atmosfeer is gemaakt. Er is geen grens van harde materie, die den voortgang van ons raket-luchtschip tegenhoudt en zijn voortstuwende kracht zal ons recht naar het centrum der zon brengen. ☼ Op het oogenblik, dat we door het vreemde schouwspel van vlammen-fonteinen en -bogen met hun kronkelende, vurige gewassen aan de zonnepoppervlakte trokken, stond onze thermometer op ongeveer zeven- of achtduizend graden; tegen den tijd, dat wij goed en wel in de zonne-atmosfeer zijn gekomen, heeft hij de negen- à tienduizend graden bereikt. Het was van hier, dat wij een laatste glimp van de aarde zagen door een sluier van vuur, die zich snel om ons heen sloot. Toen we daarop het inwendige der zon in schoten en haar fel licht ons aan alle zijden omringde, begon onze thermometer snel te stijgen; spoedig wees hij miljoenen graden aan. Nu zijn we bij het centrum der zon en onze thermometer wijst een temperatuur van 40 à 50 miljoen graden aan. Wanneer wij teruggekeerd zijn op de aarde, zal het niet gemakkelijk zijn ons eenig idee te vormen, wat zulke temperaturen beduiden, maar één enkel voorbeeld kan onze verbeelding te hulp komen. Indien we een gewoon shillingstuk namen en dat tot een zelfde temperatuur konden verhitten als het centrum der zon, zou zijn hitte elk levend wezen binnen een straal van duizenden mijlen verschrompelen. ☼ De druk buiten ons raket-luchtschip is, zoo mogelijk, nog merkwaardiger dan de temperatuur. De druk in den stoomketel van een moderne locomotief is ongeveer twintig atmosferen — dat wil zeggen, de stoom daarbinnen oefent twintig maal zoo grooten druk uit als de atmosfeer daarbuiten. Maar de druk in het zonne-centrum

is ongeveer 40,000 miljoen atmosferen. Het gewicht van de atmosfeer der aarde oefent een druk van één atmosfeer uit op de aardoppervlakte. Het veel grooter gewicht van de geheele substantie der zon veroorzaakt een druk van 40,000 miljoen atmosferen in het centrum der zon. ☼ Gewoonlijk veroorzaakt de verhitting van eenige stof, dat zij uitzet, terwijl, wanneer zij aan hoogen druk wordt blootgesteld, dit inkrimping tengevolge heeft. De substantie van het zonnecentrum is zoowel verhit — tot ongeveer 40 miljoen graden — als aan druk onderworpen — van ongeveer 40 miljoen atmosferen. Het resultaat van het touwtrekken tusschen deze beide tegengestelde invloeden is, dat de balans schommelt in de richting der compressie. De substantie van het zonnecentrum is niet enorm samengeperst (de buitengewoon hooge hitte voorkomt dit), maar het is meer gecompriëerd dan wat ook op aarde. ☼ Om temperaturen als die waarover we spraken te registreren, moeten we een magischen thermometer gehad hebben, evengoed als ons raket-luchtschip om dergelijke temperaturen te overleven betooverd moet zijn geweest. Zelfs de temperatuur van 10,000 graden of daaromtrent aan de zonnepoppervlakte is genoeg om alle gewone substanties in damp om te zetten. Zij doet niet slechts ijs tot water smelten en het water in stoom veranderen, zij verbreekt zelfs de verbindingen der afzonderlijke kleine stoom-moleculen en doet ze uiteenvallen in de drie atomen, waaruit ze zijn samengesteld: twee waterstofatomen en één zuurstofatoom. Dit alles wisten we vóór we onze reis aanvingen, daar een instrument, bekend als de spectrocoop, die het licht van de zon en de sterren ontleedt, ons vertelt, dat practisch al het licht der zon en der sterren afkomstig is van moleculen, die reeds uiteengevallen zijn in de atomen, waaruit ze zijn samengesteld: slechts op enkele der aller-koudste sterren vinden we een klein aantal moleculen van bijzonder taaie soorten, die nog in hun geheel zijn. ☼ In de

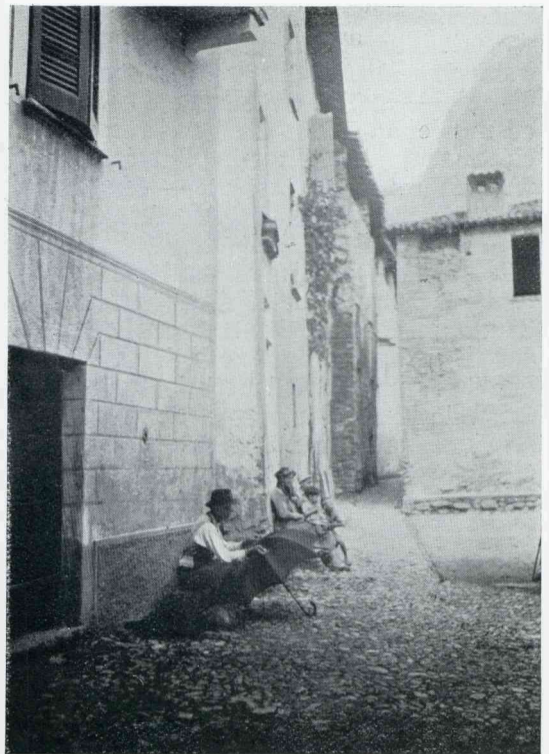

Foto N. J. Dijkstra

AAN HET COMOMEER. DE PARAPLUIE-MAKER AAN DEN ARBEID

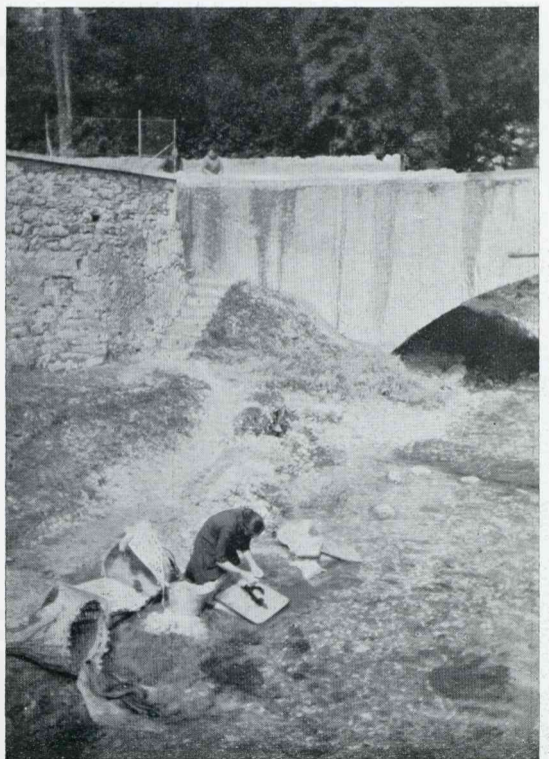
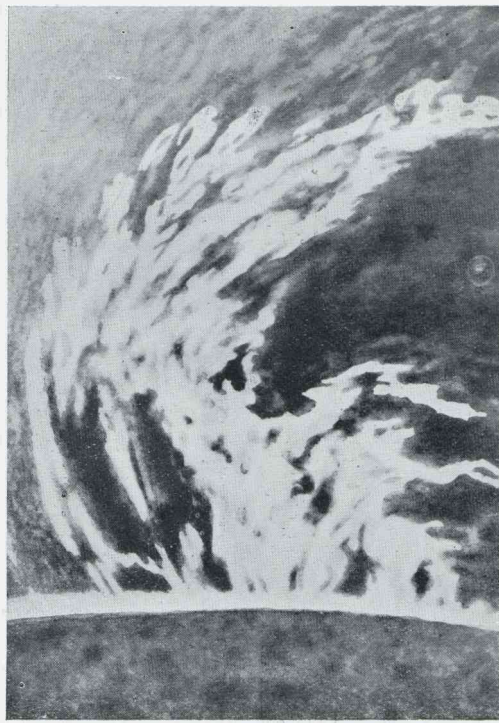

Foto N. J. Dijkstra

AAN HET COMOMEER. WASCHDAG

atmosferen van de heetere sterren beginnen ook de atomen door de intense hitte uiteen te vallen. Elk atoom heeft in zijn centrum een zeer belangrijk en zeer massief deeltje, bekend als zijn kern; waaromheen een aantal minder belangrijke en minder massieve deeltjes, bekend als electronen, geschikt zijn. Dit is alles, waaruit het atoom bestaat — één kern en een aantal electronen. Alle deze deeltjes zijn met electriciteit geladen, zoodat elke kern de electronen rond zich aantrekt. De twee naastbijzijnde electronen houdt zij zeer stevig vast; een bepaald aantal andere, meestal acht, die wat verder weg liggen, minder stevig; en de resterende electronen, nog verder weg, nog minder stevig. De allerbuitenste electronen worden slechts zeer zwak vastgehouden; zelfs de hitte van een kaarsvlam of van een kolenvuur is voldoende om eenige hunner los te schudden. Aldus hoeft het geen verbazing te wekken, dat een aantal losbreekt in de veel heetere atmosferen van zon en sterren. Het zuurstof-atoom bestaat uit een kern en acht electronen, en onze spectroscop toont aan, dat in de atmosferen der allerheetste sterren vele zuurstof-atomen reeds twee, soms zelfs drie, hunner electronen verloren hebben. ☼ De spectroscop kan ons niet vertellen, wat er gebeurt in het nog veel heetere inwendige van de zon, maar we kunnen er zeker van zijn, dat de zuurstof-atomen meer dan twee of drie van hun electronen verloren hebben. En tegen den tijd, dat wij het centrum der zon genaderd zijn, bij een temperatuur van vele miljoenen graden, moet het zuurstof-atoom volkomen uiteengevallen zijn. Wij kennen de kracht van den greep, waarmee de zuurstof-kern de binnenste electronen vasthoudt en die is bij lange niet krachtig genoeg om de felle hitte van het zonne-centrum te weerstaan. Strikt gesproken zullen er hier geen zuurstof-atomen zijn, slechts een gemengde verzameling kernen en electronen, die in volkomen wanorde in alle richtingen rondvliegen. ☼ Er zijn andere typen atomen, waarbij de kern de binnenste electronen zoo stevig vasthoudt, dat zelfs een temperatuur van vijftig miljoen graden er niet in slaagt ze los te krijgen. Zelfs in het centrum van de zon hebben sommige kernen nog hun twee binnenste electronen met zich vereenigd en vormen een soort van miniatuur-atoom.

ZONNE PROTUBERANS

En de substantie, waaruit het centrum der zon is samengesteld, moet uit ontelbare scholen van dergelijke miniatuur-atomen bestaan, met de nog kleinere losgelaten electronen, die kris en kras tusschen hen door vliegen. ☼ De temperatuur van het binnenste der zon, vijftig miljoen graden of daaromtrent, is veel en veel hooger dan we ons kunnen voorstellen, maar van vele sterren is het binnenste nog véél heeter — tien, twintig, misschien vijftig keeren heeter. En de intense hitte van deze sterren verbreekt zelfs den meest vasten greep waarmee de kernen de electronen aan zich verbonden houden. Geen atoom, welk ook, kan een hitte als deze overleven, elk atoom valt volkomen uiteen. De binnenste regionen dezer sterren bestaan uitsluitend uit een wanordelijke massa kernen en electronen, die zonder eenigen samenhang rond stormen, in alle richtingen — materie in den meest rudimentairen vorm. Daar dit geschiedt in een staat waarvan wij op aarde geenerlei ondervinding hebben, is het moeilijk het met een enkel woord te beschrijven. Het is als een gas in zooverre het uit tal van kleine deeltjes bestaat, elk waarvan onafhankelijk van de overige beweegt. Maar toch zijn deze partikeltjes zóó dicht opeengepakt, dat het feitelijk beter is de substantie te vergelijken met een vloeistof als water of kwikzilver. ☼ Een volledig, niet-uiteengevallen atoom is

min of meer gelijk het zonnestelsel; de massieve centrale kern is dan de zon en de electronen zijn de planeten. En wederom gelijk het zonnestelsel bestaat een volledig atoom voor het grootste gedeelte uit ledige ruimte. We hebben reeds gezien hoe klein de zon en de planeten zijn in vergelijking met hun onderlinge afstanden. We kunnen het model van een zonnestelsel op schaal maken door één erwt, twee kleine zaadjes en zeven zandkorrels op den vloer van het Piccadilly Circus neer te leggen. Het heele Piccadilly Circus is noodig om de ruimte in het zonnestelsel weer te geven, maar een kind kan alle stof, die bij het model behoort, in de hand houden. Al het overige is ledige ruimte. Hetzelfde is het geval met het atoom. Als Piccadilly Circus de ruimte voorstelt, die het atoom beslaat, zijn de materiele bestanddeelen — de kern en de electronen — niet meer dan de weinige kleine zaadjes. En ook zij kunnen in een zeer geringe ruimte samengepakt worden. ☼ In de heetste sterren van alle zijn ze zoo opeen gepakt. De ontzettende hitte doet het atoom eerst in de het samenstellende kern en electronen uiteenvallen. Dan doet de enorme druk, veroorzaakt door het gewicht van de geheele overige ster, zich gelden en perst deze onderdeelen vast tesamen. Het resultaat is dat de substantie der ster in een verbazend kleine ruimte is gepakt. ☼ Wel mede het beste voorbeeld van een ster van dit type is van Maanen's ster. Die is niet grooter dan de aarde en bevat toch waarschijnlijk ongeveer vijftigduizend maal zoveel substantie. De materie dezer ster is ongeveer vijftigduizend keeren zoo vast verpakt als die der aarde — enkel en alleen doordat de atomen uiteengevallen en de onderdeelen ervan samengeperst zijn.

(Wordt vervolgd)

SIR JAMES JEANS

Foto Prov. Museum, Hannover
BIKKELSPEELSTER. ANTIEKE COPIE NAAR HELLENISTISCH WERK, HOOFD MODERN (MUSEUM HANNOVER)

OUD-GRIEKSCH KINDERSPEL EN KINDERSPEELGOED

„ER is niets nieuws onder de zon”. — De waarheid van dit woord beseft men nooit beter dan bij de beschouwing van het speelgoed der jeugdige Griekjes, dat de musea herbergen. Want de kinderspeelen en speelgoederen van de Grieken, die ook grootendeels bij de Romeinen in gebruik waren, zijn niet minder gevarieerd (wanneer wij de technische wonderen als mecano's, luchtschepen enz. buiten beschouwing laten) dan die van de moderne jeugd en vele spelletjes, die zoo oud zijn als de menschheid zelve, spelen onze hedendaagsche kinderen op precies dezelfde wijze als de kleine burgers van Athene en Rome. ☼ In 1869 wijdde Becq de Fouquières een geheel

boek „Les jeux des anciens” aan deze materie. Wij zullen de hoofdzaken nagaan en aan de hand der afbeeldingen en gevonden voorwerpen de diverse spelen en het speelgoed de revue laten passeeren. Wij deelen de spelen dus in in die, welke de kinde-

ren alleen, dus zonder kame-

raden, spelen en die, waarbij ze samen spelen met of zonder speelgoed. ☼ En dan treft het aange-naam te merken, dat ook al in de oudheid, te beginnen met het oude Ur en Egypte, maar vooral in Griekenland en Rome, de poppen een uiterst belangrijke rol spelen. ☼ De moderne Käthe-Krusepop kan op zeer oude grootmoeders bogen. al waren die lang niet zoo mooi. Het poppenmoedertje spelen zat ook al de kinderen van die oude wereld in het bloed. De antieke poppen waren uit leem of was gemaakt en de vervaardiging ervan groeide tot een vrij belangrijke industrie uit. Er zijn nog verscheiden exemplaren van popjes met beweegbare ledematen over. De meisjes maakten ook kleertjes voor de poppen en, als ze trouwden, wijdden ze poppen en kleertjes en haar andere speelgoed aan een tempel ten teken, dat haar jeugd voorbij was. De jongens speel-

den bijzonder graag met kleine wagentjes, die men vaak op vazen ziet afgebeeld; soms was het alleen maar een houten schijf, in een disselboompje voortgetrokken. Onwillekeurig denken we aan de in wagentjes gemetamorfoseerde maizena-kistjes, autopeds en vliegende Hollanders op onze trottoirs. ☼ Ook het stokpaardjesrijden wordt als kinderspel vermeld, maar afbeeldingen bestaan er niet van; het omgekeerde is echter het geval met het oplaten van een vlieger. ☼ Het meest geliefde knapenspel was wel het balspel, te weten handbal; de ballen waren met dons of veeren of wol opgevuld en van leer; het spel werd meestal door een groepje gespeeld en ging soms met zang en rhythmische dansen gepaard. Zeer verbreid onder de jongens was de hoepelsport met een omgebogen stok, maar wee den knaap, die, boven de hoepel-jaren zijnde, zich aan dit spel schuldig maakte. Hij werd als verwijfd aangezien. ☼ Is het bij onze jeugd nog niet precies zoo? Ook werd er getold; in het Musée du Cinquantenaire te Brussel is een attische vaas van Hegesibulos met een afbeelding van een tollend meisje en de musea te Athene en London bewaren elk een fraaie oud-Grieksche tol. ☼ De kleine Griek bezat echter ook levend speelgoed; hij spande geitjes of honden voor zijn wagentje en speelde met allerlei tamme vogels, kevers en schildpadden. Dit „spelen” ging echter vaak met dierenmarteling gepaard. De Zuiderling is daar (helaas!) thans nog niet afkeerig van. Men ziet te London in het Britsch Museum een Grieksche vaas uit de vierde eeuw met een afbeelding van een knaap, die met een schildpad en een hondje „speelt”. ☼ Welk een genoeg de schommel-

bod, toont ons een voorstel-ling op een attische vaas (einde der vijfde eeuw) te Berlijn. ☼ Als gezelschapspelletjes moeten wij noemen het vangen en verstoppertje spelen, blinde-koe, het raden van even en oneven, waarbij de speler een greep uit bikkels deed en den ander het aantal raden liet, verder het „ostrakinda” of schervenspel, dat daarin bestond, dat men een scherf aan den binnenkant zwart verfde en in de lucht gooide onder den uitroep: „dag of nacht”. De spelers waren in twee partijen verdeeld, die resp. de dag

en de nacht gekozen hadden. Viel de scherf met de witte kant neer, dan moest de partij van den nacht op de vlucht slaan; wie ingehaald werd, kreeg den eertitel van ezel en moest zijn overwinnaar op den rug naar de plek dragen,

waar de scherf lag. ☼ Oudere jongens speelden bij voorkeur het zg.

„ephedrismos”. Bij dit spel, waarvan een keurige afbeelding te zien is op een attische vaas uit de zesde eeuw in het museum te Oxford, kwam het er op aan een opgestelde steen, die grenssteen werd genoemd, om te werpen; hij, die verloor, moest zijn overwinnaar die, op zijn rug gezeten, hem (bij gebrek aan een blinddoek) de oogen dichtthield, zóólang dragen, tot hij bij den steen was aangekomen. Men ziet, dat dit spel veel overeenkomst vertoonde met het reeds beschreven schervenspel. Natuurlijk is er op veel meer manieren door de Grieksche jeugd gespeeld dan wij uit de schrijvers en afbeeldingen te weten zijn gekomen en het lijdt geen twijfel, of de jongens zullen ook wel hun plezier gevonden hebben in het over water „keilen” van een steen of stok, om te zien, wie dien het verst kon gooien. ☼ Dat ze

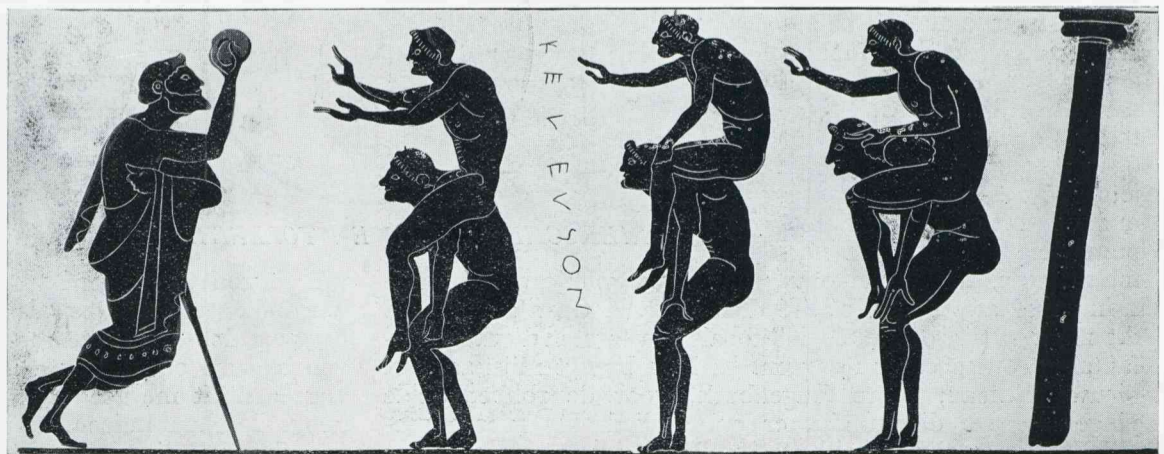
onderlinge wedlopen organiseerden, is bekend. Hier nadert het spel de sport en dergelijke krachtmetingen hebben zeer zeker tot kameraadschappelijkheid bijgedragen en naast fysieke ook paedagogische waarde gehad. ☼ Zoo weerspiegelt zich de eeuwigheid der geschiedenis ook in het kinderspel der oudheid. ☼ Haar eeuwige golfslag keert terug en vertoont telkens opnieuw hetzelfde beeld.

Dr. M. TH. HILLEN

BERLIN „ZOO” 1931

(Slot)

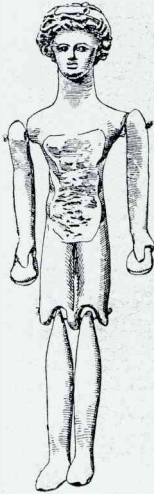
HET grootste, het hoogste der paleizen is de olifantentempel. De dieren zijn binnen. In de perken, die naar Hagenbeckschen trant ten deele zonder tralies zijn, is niets te bekennen. Op een breed plateau met schuin inloopenden rand loopt anders vrij voor U de boosaardigste der dierentuin-olifanten. „Och, wat die hokken zonder tralies betreft”, zegt mij later de vriendelijke kordate geleider, dien Dr. Heck me meegeeft: „het is aardiger voor het publiek dan voor de dieren zelf, die zich in een betralied hok net zoo goed voelen als in een open”. Toch is het treffend om iets verder de rendieren op een plateau zonder tralies te zien wandelen. Dat danken zij juist aan hun armzaligheid; zij kunnen niet springen. Doe dit eens met edelherten of wapitis. Zulk een belooning stemt religieus en vertrouwend. Maar de hoge olifantentempel is moeilijk vaarwel te zeggen. „Zeer gevaarlijk” staat op een bord naast

COMBINATIE VAN BALSPEL EN EPHEDRISMOS. ATTISCHE VAAS, 6DE EEUW V. C.

het dubbele hek voor de kooi van den Indiër. Een man zonder tanden. Tien jaar geleden zag ik hem ook, even verbijsterend, voorwereldlijk groot en stormbereid. „Bei uns in Berlin, . . .” maar 'k geef het toe: nooit gezien in circus noch tuin, zoo'n machtig gevaarte en zoo vol en gespannen van huid daarbij. Geen olifant bij wien alles om het geraamte zwabbert. De „Zoo” heeft zijn extra's. „Nog nooit in Europa! Voor het eerst op de wereld!” Een Afrikaansche dwerg-olifant, met schaarsche, lange, sprietige haren als die van een geplukte kip en de typische oude bestjes mond der Afrikaansche soort, een heel klein bekje tegen de slurf opgeduwd. Een dwergolifant is nu wel zoo heel klein niet, zoo groot als een flink paard en een normale soortgenoot van een jaar of veertien. ☼ De „Zoo” is vruchtbaar, zijn dieren weten dat zij hun verzorgers niet beter loonen kunnen dan met een duchtige voortplanting. Het Indische vijfje heeft een jong, ik wil hopen niet van den reusachtigen boosdoener, want dan beklag ik haar. Verwonderd ziet men den echt vrouwelijken borstvorm met buitenwaartsche tepels van de zoogende olifant. Zulke borsten ziet men anders nog slechts bij apen die jongen voeden. En in den hoek in het bassin heeft het paar Liberiaansche dwergnijpaardjes ook een jong, een klein, rond, laag kalfje van goede gepolijste steen. ☼ Weer een tempel. Het antilopenhuis met zijn palmenserre in het cirkelhart, waar de dieren naar mogen kijken maar niet aankomen. Van alles en van alles veel. Gnoes, blauwe gnoes, hartebeesten, blesbokken, reusachtige elandantilopen, in hun eigenaardige, te kleine, maar lichte hokken, aparte podiums boven de vloer van de zaal zelf gelegen. De neushoorn echter, de kroon van de Afrika-expeditie, jong nog maar reeds geweldig van onbehouwen doortastendheid, boeit. Slechte oogen, scherp gehoor. Een wilde blauwe gnoe gromt en knort, springt op tegen zijn hek, naast dat van de rhinoceros. Onmiddellijk ballen zich de gevouwen beenen, een gloeiing in de oogen; in de Afrikaansche steppe had dit al dood beteekend. ☼ Het nieuwe apenhuis is mij hier het liefst. Want het is een waar geluk zóó de oude, vroolijke, typische apenkooi waar de kinderen lachen, behouden te hebben in een modern, doelmatig gebouw. Die apenkooi is vroolijk, is serre, wuift met planten en heeft keurige roode rolbakjes voor de hokken. Zij zijn bestemd voor de goed bedoelde pinda's en koekjes der kinderen. Van buiten gaan die in de bakjes. De aap zelf draait en aan den apenkant liggen de kindergeschenken te grijp. Hier is de jonge orang-oetang geboren. De mooie roode man is ook „de grootste” van Europa. Ik zeg maar niets. Hoe durft men dat tegen een Amsterdammer beweren, tot iemand uit het centrum der orang-oetang export. Maar het jong, het koddige teere apenjong met de kinderoogen en het bolle snuitje wedijvert in mijn belangstelling met het zoölogische pendant van den neushoorn . . . den jongen gorilla-man, die hier al vier jaar leeft en zoo zwaar, zoo ernstig, zoo mooi als hij is, goed bevriend blijft met de ordinaire, wufte grootstads chimpansé's . . . Zoo op het gezicht is de gorilla iets meer aap en veel meer mensch dan de andere antropomorphen, een bijna normale neger, terwijl de orang aan een sprookjeswezen en de chimpansé aan een dégenéré doet denken. Geen zoölogie is dit maar schijn of „analogie” zooals de vergeten dierkundige-fantast Toussnel zou zeggen. ☼ Men brengt mij naar het nieuwe plateau, genre Hagenbeck, voor de robben en de pingouins. De dieren zijn er onbetralied. De groote zee-olifant kan er zijn luiheid rustig uitleven; grooter wordt het bassin voor de levendige zeeleeuwen. Aan den achterkant kan

men achter glas de dieren naar hun visschen zien duiken. Iets apart. Met vlijt werken de arbeiders en wijzen op hun vorderingen. ☼ En de Zoo heeft weer de zoo teere elanden. Een drietal jonge koeien. Met zeer gesorteerd voedsel hoopt men de herten van het Noorden, de machtigen der Germanen-mythologie, in het leven te houden. Hun hokken moeten hun vertrouwelijk aandoen door het vele sparrengewas. Takken uit hun Noordelijk land worden als voedsel voor deze teere jongen der grooten geïmporteerd. ☼ Machtig staan en stappen de runderen, de zeldzamen; een gaurstier, die helaas even kuisch moet leven als het onze koe in Artis doen moest en de wisenten. Acht wisenten heeft Berlijn en daarmee wil men gigantisch strijden tegen de natuur zelf, die den Europeeschen bizon ter dood heeft veroordeeld. Die runderperken zijn groot, begrast en onregelmatig, wat deze barsche zoogdieren, die het meest op hun moeder natuur lijken, ten goede komt. Een zeldzame kafferbuffel, een van dat wilde soort dat het tegen een leeuw opneemt, modderzuchtig als een zwijn, is ook bij al die sombere stille holhoornigen te vinden. ☼ Drie hoofdtypen voor onze verbeelding heeft het zoogdierenrijk: de vrienden van de aarde, de runderen; de vijanden van de gulle, zware moeder, de scherpen, de roofdieren; en de apen die de rust verkwistend en de zware stilte

GRIEKSCHE LEDEPOP

der moeder belachend, tusschen de boomen slingeren. ☼ De roofdieren huizen in hun ouderwetsch maar altijd nog doeltreffend gebouw met de breede, lichte binnengalerij en de wat kleine buitenkooien. Daar ook wordt het „weest vruchtbaar” gehandhaafd. Een leeuwenkweekerij is er als in een groot circus. Jaarlijks zoo'n vijftien jonge leeuwen die, wijl bij hun het getal onschuldig is, door elkaar stoeien in een zeer beperkte ruimte. De donkerste leeuwin die U ooit zult gezien hebben. Een diep bruin-geel dier met zwarte staartkwast. De zon heeft die huid geschroeid als onze blaren in den nazomer. ☼ Roofdieren van allerlei soort. Ook en in hun buitenkooi de laagpootige, noordelijke sneeuwpanTERS en een luipaard van het Perzische hooggebergte, iets zwaarder en ruwer behaard, iets lichter ook van kleur dan de algemeen verspreide Aziatische panter. De Canadeesche lynx, de gespierde held van zoo-veel Amerikaanse verhalen, van Roberts en Long, misschien herinnert U zich dat hij Curwood's en Kazan's greywolf blind krabde, wordt naar buiten gejaagd. Het werkelijk sprookje van de „geplumde kat”. ☼ Maar ik wil nog even

KNAAP MET SCHILDPAD. GRIEKSCHE VAAS, EINDE 4DE EEUW V. C.

bij de beren den monsterachtig grooten Alaska-beer bewonderen, de variëteit van den gewonen bruinen beer in Amerika, zoo ontzettend groot echter dat hij den grijzen, den gevreesden grisley, de ursus „horribilis”, nog overtreft. Ik vraag hoe het met zijn temperament gesteld is. Och, een echte beer.

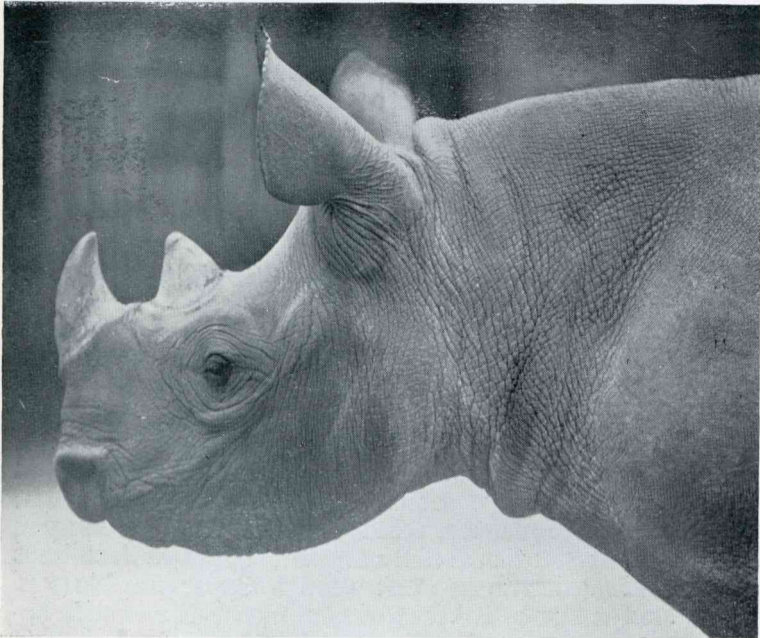
Ik weet genoeg. Nukkig wil dat zeggen, uiterst gevaarlijk. Om tien uur laat hij zich aaien en om elf plotseling de doodelijke aanval. „Bij de leeuwen in het hok, met „Vergnügen”, zegt de oude oppasser, „bij hem nooit.” Het dier is opgericht 2,80 M. hoog en weegt 800 pond. Hem ziend begrijpt men dat bij de menschen van het Noorden ook de beer tot God werd en Bruin niet tot Nobel's

wat loggen vazal werd verlaagd. ☼ Paarden, de onstuimige werkelijk wilde Przewalski van het Aziatische hooggebergte, de slanke, teere onagers, ik moet ze maar vlug voorbijgaan en ze nog korter noemen; ook voor al die roofvogels, blijft me geen tijd, die in hun wel smalle maar zoo hoge hokken huizen, en hun nest hebben in een inham van de rots, die ze de natuur vergoeden moet. Dat is vereïnend mooi, op een somberen Februari-dag een gier of arend

GRIEKSCHE TOLLEN EN TOLLEND MEISJE

men achter glas de dieren naar hun visschen zien duiken. Iets apart. Met vlijt werken de arbeiders en wijzen op hun vorderingen. ☼ En de Zoo heeft weer de zoo teere elanden. Een drietal jonge koeien. Met zeer gesorteerd voedsel hoopt men de herten van het Noorden, de machtigen der Germanen-mythologie, in het leven te houden. Hun hokken moeten hun vertrouwelijk aandoen door het vele sparrengewas. Takken uit hun Noordelijk land worden als voedsel voor deze teere jongen der grooten geïmporteerd. ☼ Machtig staan en stappen de runderen, de zeldzamen; een gaurstier, die helaas even kuisch moet leven als het onze koe in Artis doen moest en de wisenten. Acht wisenten heeft Berlijn en daarmee wil men gigantisch strijden tegen de natuur zelf, die den Europeeschen bizon ter dood heeft veroordeeld. Die runderperken zijn groot, begrast en onregelmatig, wat deze barsche zoogdieren, die het meest op hun moeder natuur lijken, ten goede komt. Een zeldzame kafferbuffel, een van dat wilde soort dat het tegen een leeuw opneemt, modderzuchtig als een zwijn, is ook bij al die sombere stille holhoornigen te vinden. ☼ Drie hoofdtypen voor onze verbeelding heeft het zoogdierenrijk: de vrienden van de aarde, de runderen; de vijanden van de gulle, zware moeder, de scherpen, de roofdieren; en de apen die de rust verkwistend en de zware stilte

BERLIN „ZOO" 1931. JONGE NEUSHOORN

van zijn rotsinham uit lucht en aarde te zien bestaren. ☒ Maar even nog wil ik de verre, de andere wereld, van aquarium, terrarium, insectarium betreden, met het eigenaardig gevoel even meer te zijn dan een wezen dat slechts één wereld der oneindige hoeveelheid werelden kennen kan. Dat is het groote gebouw aan de Budapester Strasse, waarvoor een opgerichte saurier de wacht houdt. De stille wereld der visschen en karetschildpadden, der wezens die één element kennen maar dat dan ook in al zijn dimensies. Daarboven het terrarium der koude dieren uit de broeiende tropen, ze zijn boos en wijs. Bij hen vergeleken is een zoogdier even sentimenteel, als de mensch dit is, met andere zoogdieren vergeleken. En toch zou men bij die krokodillen in hun tropeneiland en in de rust van hun palmen en ficussen willen inslapen en tevreden zijn, tevreden in koudheid en boosheid en stomheid, maar bij warmte en schoonheid als het anders toch niet gaat. ☒ Op de bovenste verdieping, de insectenwereld der bedrijvigheid, der hooge industrialisatie, der uitbuiting van het gegevene om er mee te werken en te scheppen, zooals de visschen de pure ruimte benutten. ☒ „Der Berliner Zoologische Garten legt aber ebenso groszen Wert auf die zweite Seite seiner Gestaltung: die künstlerische", zegt het gidsje. Ja, natuur en kultuur zijn vijanden en tegenstrijdigen, maar de mensch heeft zijn moeder en zijn kind beiden lief en het aquarium heeft een beeldhouwer herinnerd aan een tooneelstuk van Hauptmann: „Die versunkene Glocke". Hij sneed in het hout een beeldje van den klokkenden, gulzigen, watergeest uit Hauptmann's stuk, een oud belust heertje, met een walrus-hoofdje en toch noch mensch, noch rob, maar werkelijk zoo „unheimlich" onderaardsch en glibberig als Nickelmann dat zijn moet. Misschien is een beeld te midden van levende planten en dieren voor een volwassener wezen dan de mensch, even kinderachtig als dit een speelgoed-beer te midden van beeldhouwwerken, van Rodin b.v. zijn zou. Maar ik ben nog blij met deze „Kunst" en gis er maar het kinderachtige van. Tevreden ook met de tafereelen der stervende maar schoonste wereld die ik ken, de tafereelen die iedere goede dierentuin U geeft en die ik behouden mag: De vijf slanke giraffen, de snuivende gnoe, de canada lynx en al dat wat ik maar zoo heel even kon schetsen.

SIEGFRIED VAN PRAAG

DE „NUSTEKOOK"

DAT ook ons Pinksterfeest — hetwelk onder invloed van het Christendom in verband gebracht is met het bekende gewijde verhaal uit het „Boek der Handelingen" — oorspronkelijk een Natuurfeest was, blijkt uit tal van oude, nog niet verouderde gebruiken, welke er aan verbonden zijn. Hoe langer een bepaalde landstreek geïsoleerd bleef van het groote wereldverkeer, des te taaier was uit den aard der zaak het voortbestaan van die volksgewoonten, welke elders in den loop der tijden verloren gingen. Zoo bestaat dan in verschillende plaatsen van de provincie Drente nog altijd het rondgaan met den Nuste-

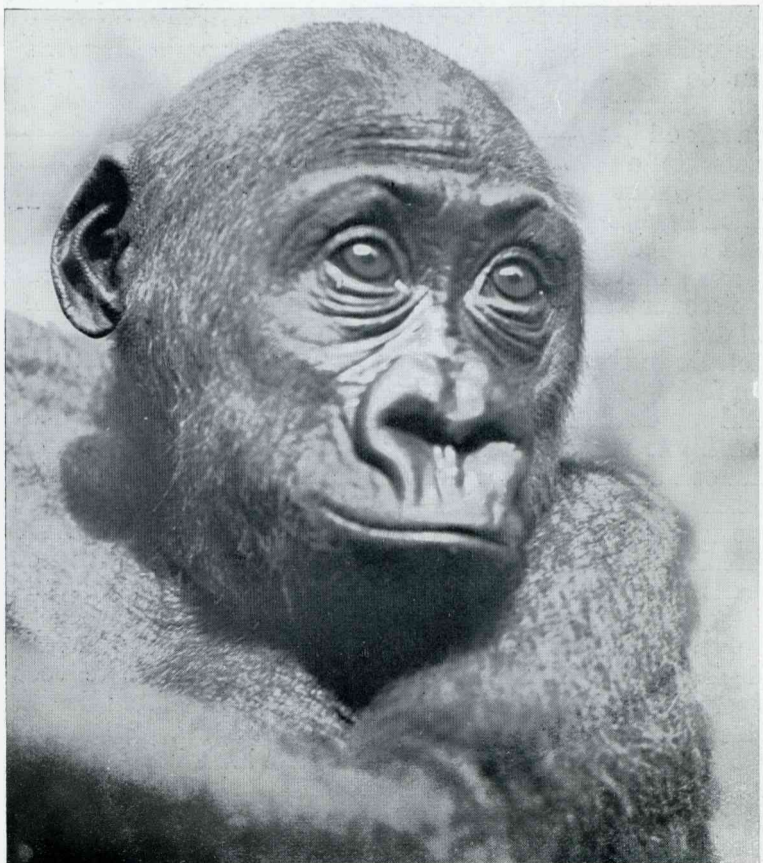
kook, een benaming, over welker beteekenis de geleerden het niet eens zijn. Bij het eerste deel van het woord willen sommigen denken aan een afleiding van het oude „nusselen" dat „talmen" beteekent, terwijl anderen er het woord „nest" in meenen terug te vinden. Het tweede deel der samenstelling verklaren sommigen als een oude vorm van het woord „kuiken". Te Zweeloo wordt de Pinksterbroed — waarover straks nader — dan ook Broedhaan genoemd. De Drentsche jeugd bekommert zich om deze geleerdheid niet, maar zorgt op Pinksteren present te zijn ten einde den koejongen, die het laatst met zijn vee „op den diek" — d.i. de weg naar de weiden — komt, af te straffen voor zijn luiheid, evenals in mijn jeugd in Amsterdam de langslapers aan het ontbijt op warme bollen moesten trakteren. De straf voor den Nustekook bestond hierin, dat zijn lichaam in brem gewikkeld en zijn hoofd met een krans van russchen, d.i. riet, getooid werd. Zóó toegetakeld werd hij „naar old gebruik" door het dorp geleid onder het zingen van een liedje als:

Nustekook zit zoo diep in de veeren,
Kan neet roopen of neet reeren.
Hast dou geen oogies van kiekerdekiek
Komt ja te laat met de koe's op den diek.

☒ Erger maakt de lieve jeugd het op plaats, waar de gewoonte meëbrengt dat de langslaper in brandnetels gewikkeld en, om hem goed wakker te maken, eenvoudig in een beek geworpen wordt. ☒ Elders heet de luilak Pinksterbroed, die, eveneens in brem gewikkeld, onder aanvoering van den „Broedleider" in optocht door het dorp wordt geleid, onder het zingen van een liedje als:

Pinksterbroed, Oranjezoet,
Hoe zit je zoo diep in de veeren,
Was je wat eerder opgestaan
Dan hadt je geen nood gekregen.

☒ Het „Oranjezoet" staat waarschijnlijk in verband met de kleur van de goudgele brem, welke in dezen tijd van het jaar in vollen bloei staat en hieraan haar functie van pinksterbloem dankt. Niet slechts in ons land, maar ook over de grens bestaat een drgl. pinkstergebruik. In Noord-Duitschland, waar Pinksteren overwegend als Feest der Herders geldt, trekt men eveneens met den Pflingstlummel of Pflingsthammel rond, terwijl het meisje, dat het laatst haar vee uit den stal brengt, tot bestraffing een Pflingsthaasel of Strohbräutigam op het dak krijgt. Zij, die het eerst bij de hand was, wordt door de jongelingschap met een meiboom voor haar woning vereerd. ☒ Eigenaardig is voorts het in sommige streken gebruikelijke rondgaan met den Pflingst- of Wasservogel, bestaande in het rondrijden van een in mos gehulden knaap met

BERLIN „ZOO" 1931. JONGE GORILLA

een pluim van pinksterrozen op zijn van berkenloof gevlochten muts, die onder het rondgaan zich heeft te laten welgevallen dat hij door de omstanders met water begoten en ten slotte in een beek geworpen wordt. ☞ In Westfalen wordt de laatst aankomende koeherder geheel in brem gewikkeld, met brandnetels gekastijd en rondgeleid onder het zingen van een deuntje als:

Pinksterblome, fule Suge (= zeug)
Hastu eer uppestaun
Had et di keen Leid edaun.

☞ In verschillende Zuid-Duitsche dorpen ontvangt zoo'n luilak den waterdoop. Volgens Bergsma is in een en ander het bewijs te vinden dat Drente van Deutschland uit bevolkt is. Hoe dit zij, 't gaat overal, waar de langslaper rondgeleid wordt, om een duitje in te zamelen voor de viering van Pinksteren, welks oorspronkelijke beteekenis als Natuurfeest ook blijkt uit het gebruikelijke nat maken van den luilak, hetgeen zijn oorzaak vindt in het uitlokken van het bevruchtend hemelwater ter bevordering van het welslagen van den oogst.

F. W. DRIJVER

TABOR

IN Bohemen bestaat naast Praag geen stad, die eenmaal

een zoo groote rol speelde als Tábor. Zij werd na den dood van den kerkhervormer Hus door diens aanhangers gesticht en wel rondom een burcht, die op een hoogen heuvel aan de Lužnic was gebouwd. Žižka, aanvoerder der Hussieten, ja eigenlijk ongekroond koning der Bohemers, vestigde er zijn hoofdkwartier en sleepte menigen buit binnen de poorten. ☞ Aanvankelijk heerschte onder de „Taborieten” gelijk-

heid en ieder, die zich van Rome afwendde, werd te Tábor gastvrij ontvangen. In een tempel, welke van hout en als hooischuur was gebouwd, verklaarden priesters het Evangelie. Zij droegen geen kale kruinen en schoren zich ook den baard niet. De gemeente bracht hun spijs en drank en ieder betaalde een kleinigheid voor verdere behoeften. Ieder, want bij vrijheid van denken heerschte in Tábor de verplichting het preeken bij te wonen. Aangezien verzuim werd gestraft waren dan ook allen zeer goed thuis in de Schrift. Priesters en diaconen lazten latijn, alsof het hun moedertaal was. Althans, zoo schrijft in het midden der vijftiende eeuw Áneas Sylvius Piccolomini, de latere Paus Pius II. Door toeval was het gezelschap, waarmee hij reisde, gedwongen op een regenachtigen avond van het jaar 1451 in Tábor onderdak te zoeken. De vooruitgezonden boden kwamen niet alléén terug. ☞ „Zij (de Taborieten) kwamen ons deels te paard, deels te voet tegemoet; eenigen in lichte jassen, anderen in pelzen; de een éénoogig, de ander éénarmig; deze zonder zadel, gene zonder laarzen en sporen; alle zonder orde en met lawaai; zij brachten evenwel allen verwelkomingsgeschenken als visch, wijn en bier”. ☞ De naastenliefde, die oorspronkelijk in Tábor regeerde, was in dezen tijd reeds lang verdwenen. Elk der „broeders” streefde nu zijn eigen belangen na. Maar nòg had ieder het recht en de lust het Evangelie op zijn wijze te verklaren en Áneas, die zich aan het debat niet meende te mogen

onttrekken, was daarom blij reeds spoedig den „synagoge van den duivel” te kunnen verlaten. ☞ Het Tábor van tegenwoordig is grotendeels een schepping der zestiende eeuw. Toen ontstonden de stadskerk en het raadhuis; uit dien tijd dateeren de gotiek en de renaissance, die de „nieuwe” stad kenmerken en voor ons voldoende aanleiding zijn om vrienden van het verleden, die Bohemen bezoeken, te raden Tábor eenige aandacht te schenken.

W. VALK

Wenken voor tuinbeplanting

DE DONKERE TUIN

ONS tuintje van 15 x 6 Meter is een zogenaamde pijpenlade, zooals er zoovele in den omtrek van de stad te vinden zijn. Toch is het een aardig stukje grond en als ik zie wat sommige van mijne vrienden, eerste liefhebbers van tuinieren, zooals ikzelf ook ben, al in hun tuin van ongeveer dezelfde grootte hebben staan, wat er van vaste planten, middelhooge dahlia's en ook van die aardige rotsplantjes al niet in groeit, dan word ik weleens spijtig bij de gedachte aan het weinige dat er van bloemen bij ons terecht komt. ☞ Want ons tuintje heeft een oude beplanting en is niet zooals bij onze vrienden pas in de laatste

jaren aangelegd. Toen wij ons huis betrokken, stonden er in den tuin al een vrij groote bruine beuk, een flinke gouden regen en wat andere bloemheesters: jasmijn, bonte acer en een weigelia. Ik heb de overgeschoten open ruimte eerst met een flink bed struikrozen beplant, doch al het eerste jaar bloeiden die heel schaars en den volgenden zomer was het nog minder; wel groeiden de wilde scheuten van de onderstam-

TABOR. VAN DEN BURCHT HRADTISTE (1420) SPAARDE DE TIJD WEINIG MEER DAN DEN RONDEN TOREN „KOTNOV”

men reusachtig en hadden wij moeite genoeg aan het wegsnijden daarvan. Toen besloten wij om in het perk potplanten te zetten, geraniums of knolbegonia's en ook wel fuchsia's — deze laatsten deden het nog het beste — maar de geraniums gaven te veel blad en de knolbegonia's groeiden maar weinig. ☞ Nu krijgen wij den raad om de boomen en heesters te rooien en den tuin radicaal opnieuw aan te leggen met een border en eenige laag blijvende heesters. Het is wel een verleidelijke gedachte om door het rooien van de boomen een zonnig bloementuintje te krijgen waar alles in groeit en waar men in werken kan en een bloemetje snijden voor in huis! ☞ Maar de pracht van den bruinen beuk met het contrast van de goudgele bloemtrossen van de Laburnum in het voorjaar is ook niet gering! Helaas echter van te korten duur, met die lange zomer die erop volgt zonder bloemen. ☞ Ik ga er toch over denken om den raad van mijn vrienden maar op te volgen en dit najaar tot nieuwen aanleg te besluiten, te meer daar de voorjaarspracht nog maar uit de bovenramen goed te zien is, omdat alles zoo naar boven opschiet door gebrek aan ruimte en licht. ☞ Bovendien gaan de burens ook klagen, dat de beuk hun zonlicht te veel onderschept; ja, boomen en heesters zijn soms prachtig mooi als er ruimte genoeg is om te groeien, doch als ze misplaatst zijn stellen zij ons voor moeilijke vraagstukken. Jammer dat de menschen daar vroeger bij het planten zoo weinig aan gedacht hebben! B.